

«Οὕτως ἐγὼ σκέπτομαι. Ποιηταὶ βεβαίως θὰ ὑπάρχωσι πάντοτε ἐν Ἑλλάδι, ὡς θὰ ὑπάρχωσι πάντοτε ἱα καὶ ἀηδόνες. Ἀλλὰ χαίρω πιστεύων, ὅτι μετὰ τριάκοντα ἐτῶν κόπους, δοκιμασίας, ἀγῶνας κατώρθωσα νὰ καταρτίσω ἐξ ὕλης ταπεινῆς καὶ ἀπεριρριμμένης ὡς ἀχρήστου τὸ ὄργανον δι' οὗ θὰ δύνανται νὰ ψάλλωσι καὶ διατυπώνωσι τὰς ἐμπνεύσεις των.

«Καὶ πολλὴ μὲν ὡς εἰκὸς ὑπολείπεται ἀκόμῃ ἐργασία. Ἀλλ' ὑμεῖς, ὁ Μεζιέρος, ὁ Λεγρὰνδ δὲν θὰ ἐγκαταλίπητε τὸ μόνις ἀρξάμενον ἔργον. Εἶναι ὥραία ἡ γλῶσσα αὕτη καὶ ἀξία τῆς ἀγάπης σας, ἀλλ' ὁμοιάζει μὲ τὰ ἄνθη τῶν ἀγρῶν, ἅτινα δὲν μεταφυτεύονται. Ἐλθετε λοιπὸν νὰναπνεύσητε τὸ ἄρωμα τῆς εἰς τὴν γενέθλιον γῆν αὐτῆς καὶ θὰ πεισθῇτε περὶ τούτου.

«Ἑμέτερος ἐκ ψυχῆς

»ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΒΑΛΛΩΡΙΤΗΣ».

Διατί δὲν καλλιεργοῦσιν οἱ νέοι Ἕλληνες
ΤΗΝ ΔΗΜΩΔΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΓΛΩΣΣΑΝ;

Συνέχεια καὶ τέλος· ἰδὲ σελ. 394.

Δεύτερον αἴτιον τῆς ἐγκαταλείψεως τῆς δημώδους Ἑλληνικῆς εἶνε ἀναμφιδόλως καὶ τοῦτο ὅτι δὲν νομίζεται εὐπρεπὲς νὰ μεταβῇ αὐτῆς μέρος τι, ἔστω μικρὸν ἢ μέγα, εἰς τὴν γραφομένην. Συμβαίνει δηλ. παρ' ἡμῖν τὸ θαυμαστόν ὅτι γραφόντες δὲν σκεπτόμεθα οὐδ' ἐξετάζομεν συνήθως πῶς λέγεται ἢ πῶς συντάσσεται τοῦτο ἢ ἐκεῖνο παρ' ἡμῖν, ἀλλὰ πῶς ἐλέγετο ἢ πῶς συνετάσσετο ὑπὸ τῶν παλαιῶν. Οὕτω δὲ κατήντησεν, ὥστε οὐδεὶς ἀνθρώπων νὰ δύνῃται σήμερον νὰ γράψῃ ὀρθῶς οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον, ἂν μὴ ἔχῃ ἱκανὴν γνῶσιν τῆς ἀρχαίας, καὶ τὸ χειρότερον ὅτι οὐδὲ νὰ ἐννοήσῃ πάντα τὰ ὑφ' ἡμῶν γραφόμενα ὀρθῶς δύναται ἄνευ τῆς γνώσεως τῆς ἀρχαίας· καὶ τὸ ἔτι ἀτοπώτερον ὅτι ὅσῳ τις μᾶλλον τὴν γραφομένην γλῶσσαν κανονίζει κατὰ τὰ παλαιότατα πρότυπα καὶ δὴ ὅσῳ ἐντελέστερον παραμελεῖ τῆς συνήθους ἡμῶν λαλιᾶς καὶ ἀπομακρύνεται ἀπ' αὐτῆς, τοσούτῳ εὐπρεπέστερον νομίζεται ὅτι γράφει. Οὕτως ἀπὸ τινος χρόνου ἀρχίζουσι τινες νὰ γράψωσι τὸν ἀπλοῦν μέλλοντα ἀντὶ τοῦ συνθέτου, τὸ ἐστὶν ἀντὶ τοῦ εἶνε, πολλάκις καὶ ἀπαρέμφρατόν τι ὡς ἡδυσμα λαμπρὸν προσφέρουσιν ἡμῖν καὶ οὐδὲ τῆς εὐκτικῆς αὐτῆς ἀπέχονται, τῆς γενικῆς ἀπολύτου ἐπὶ τῶν διαφορωτάτων σχέσεων κατὰχρησις γίνεται¹, καὶ σχεδὸν πᾶσα ἡ σύνταξις τῆς

ἀρχαίας γλώσσης μετὰ τῶν πολυπλόκων αὐτῆς σχημάτων εἰσάγεται κατὰ μικρὸν, κ.τ.τ., ὥστε μὴ τὴν ἀλήθειαν δὲν εἶνε παραδόξον, ἂν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον βαίνοντες παραλάβωμεν ἡμέραν τινὰ καὶ τὴν κατ' αἰτιατικὴν τοῦ ἀπαρεμφράτου σύνταξιν καὶ οὕτω καταντήσωμεν μὴ γὰρ εἰς τὴν κοινὴν ἢ καὶ τὴν νεωτέραν Ἀττικὴν. Τοῦτο κατὰ τινὰς ἴσως θὰ εἶνε ἡ ἀκρὰ τελειότης τῆς νέας Ἑλληνικῆς, καθ' ἡμᾶς δὲ θὰ εἶνε μεγάλη ἐθνικὴ συμφορὰ. Διότι οὕτω κίνδυνος εἶνε νὰ διαιρεθῶμεν ὅπως οἱ παλαιοὶ Αἰγύπτιοι καὶ Ἰνδοὶ κλπ. εἰς διαφόρους τάξεις σινικοῦ τείχους ἐγειρομένου μετὰ τῶν τάξεων τούτων. Τῆς ἀρχομένης δὲ διαίρεσεως ταύτης παρατηροῦμεν τὸ λυπηρὸν σύμπτωμα ὅτι βιβλία ἢ φύλλα ἀξία νὰ φωτίσωσι τὸ ἔθνος δὲν ἐπιδίδουσι· τοὐναντίον δὲ φύλλα ὀλεθρίως ἐπὶ τὸν λαὸν ἐπιδρώντα, διὰ τὸν μόνον λόγον ὅτι γράφονται ἐν γλώσσῃ ἐντελῶς καταληπτῇ τοῖς πολλοῖς προβαίνουσι τάχιστα εἰς ἀμύνην, κατὰ χιλιάδας ἱκανὰς ἐκτυπούμενα. Καὶ ὅμως αὐτοὶ ἡμεῖς ἀναγκάζομεν τοὺς πολλοὺς νὰναγινώσκωσιν αὐτά, ὅταν τὰ χρήσιμα καὶ νὰ ἐξευγενίσωσι τὸν λαὸν δυνάμενα προσπαθῶμεν νὰ γράψωμεν ἐν γλώσσῃ ἀκαταλήπτῳ τοῖς πολλοῖς. Διότι ὅτι ἡ γνῶσις τοῖς πολλοῖς γλῶσσαν οὐχὶ τὰ πράγματα μόνον προσελκύουσι τοὺς ἀναγνώστας τῶν φύλων τούτων, ἐπέσθημεν ἐσχάτως δώσαντες εἰς τακτικώτατον ἀναγνώστην τῶν τοιούτου εἰδους ἐφημερίδων ἄλλο τι βιβλίον κοινῆς μὲν καὶ εὐτραπέλου ὕλης ἀλλ' ἐν γλώσσῃ ὑπὸ τι καθαρύσει, καὶ παρατηρήσαντες ὅτι ἀφ' ἑνὸς ἀνέγνωσεν ὀλίγον ἔθηκεν αὐτὸ κατὰ μέρος. Ἀγωνιζόμενοι λοιπὸν παντὶ τρόπῳ νὰ καταστήσωμεν τὴν γραφομένην γλῶσσαν εὐγενεστέραν, ἀφίνομεν νὰ γίνηται ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ἀγενέστερος. Ὡς πολῦτιμον ἀληθὲς τὸ τίμημα τῆς ἐξευγενίσεως καὶ καθαρότητος ταύτης! Ἄν ἐγράφομεν ὅπως ὁ αἰοίδιμος Κοραῖς περίπου, τ.ε. σαφῶς τοῖς πᾶσι, βεβαίως δὲν θὰ ὥρμων οὗτοι σήμερον εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν πᾶν θεῶν καὶ ἀνθρώπων ἐμπαιζουσῶν τούτων σατυρῶν.

Ἀλλὰ δὲν εἶνε μόνος οὗτος ὁ λόγος, δι' ὃν δὲν συμφέρει νὰ ἐπιμένωμεν ἀντικαθιστῶντες πάντοτε τὰ Ἑλληνικὰ μὲν ἀλλ' οὐχὶ ἀρχαῖα καὶ δόκιμα διὰ τῶν ἀρχαίων καὶ δοκιμῶν, εἶνε καὶ ἄλλος μεγίστην ἔχων διὰ τὸν ἐθνισμόν ἡμῶν σημασίαν. Πάντα τὰ πλησίον ἡμῶν ἔθνη, πρὸς ἃ ἀγωνιζόμεθα τὸν περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνα, ἐπέρχονται καθ' ἡμῶν οὐχὶ μετ' ἀρχαιοπινούς καὶ δυσχρήστου γλώσσης, ἀλλὰ μετὰ ζωσῆς

ἐπὶ τῆς λεγομένης ἀντὶ ἀμακρᾶς οὐσίας τῆς λεγομένης. Ἐρωτῶμεν τώρα ἐσφάλετο ἄρα ὁ παῖς ἢ ὁ σοφολογιώτατος συγγραφεὺς, ὅστις εἰ καὶ ἔγραψε γραμματικὴν διὰ τὰ δημοτικὰ σχολεῖα (ἐν ἡ ὅμως καὶ ὁ δοξικὸς καὶ ἡ β' Ἀττ. κλίσις διαπρέπουσι) δὲν ἀνέλυσεν ὅπως ἔπρεπεν;

¹ Ἐν ἡ κατοικῶ οἰκίᾳ, ὑπάρχει καὶ τις παῖς φοιτῶν εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον καὶ μανθάνων γραμματικὴν. Οὗτος μελετῶν ἡμέραν τινὰ ἔλεγε τάδε· «ὁ τόνος τίθεται ἐπὶ τῆς προπαραλήγουσας μακρᾶς οὐσίας

καὶ ἀφ' ἐκυτῆς ὡς εἰπεῖν παρεχομένης. Εἶνε δὲ γνωστὸν ὅτι ὅσα εὐκολωτέρα εἰς ἐκμάθησιν καὶ χρῆσιν γλῶσσά τις εἶνε, τοσούτω ἀποτελεσματικώτερον μάχεται πρὸς τὰς ἀντιπάλους. Ἀλλὰ περὶ εὐκολίας περὶ τὴν χρῆσιν τῆς γραφομένης νέας Ἑλληνικῆς οὐδὲ λόγος δύναται νὰ γίνη, ἐφ' ὅσον, ἵνα γράψῃ τις καὶ λαλήσῃ ὀρθῶς αὐτὴν, θὰ ἔχῃ ἀνάγκην ἀπαραιτήτων τῆς σπουδῆς οὐχὶ μόνον ταύτης ἀλλὰ καὶ ἄλλης μακρῷ δυσχεροτέρας, τῆς ἀρχαίας.

Ἄλλ' ἀναμφιβόλως τὸ μέγιστον συμφέρον τῆς μονιμοποιήσεως καὶ μὴ περαιτέρω γιγαντιαίας μεταβολῆς τῆς γλώσσης ἔχουσιν αὐτοὶ οὗτοι οἱ κύριοι συγγραφεῖς. Τῶν πλείστων δηλ. γραφομένων, βιβλίων τὸ περιεχόμενον δὲν εἶνε βεβαίως τοιοῦτον, ὥς νὰ μὴ φοβῶνται θάνατον, ὅταν δὲ διὰ τῆς ἀδιαλείπτου μεταβολῆς, ἣν ὀνομάζουσι πρόσδον τῆς γλώσσης, κατορθωθῇ ὥστε καὶ ἡ μορφή αὐτῶν νὰ παρουσιάζηται τοῖς ἀναγνώσταις ἀήθη, τότε βεβαίως θὰ λησμονηθῶσι καθ' ὅλοκληρίαν, ὅπως σχεδὸν λησμονοῦνται ἡ ἀρχίζουσι νὰ λησμονῶνται οἱ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ αἰῶνος καὶ ἔτι βραδύτερον ἀκμάσαντες Ἕλληνες συγγραφεῖς, διὰ τὸν ἀπλοῦς αὐτὸν λόγον ὅτι ἐκτὸς τοῦ περιεχομένου προσκρούομεν καὶ πρὸς τὴν διάφορον γλῶσσαν. Ἄν δὲ ὁ ἔμπειρος καὶ τῆς ἀρχαίας καὶ τῆς Βυζαντινικῆς καὶ τῆς κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας ἐν χρήσει γλώσσης κατορθῶνῃ νὰ μελετᾷ αὐτούς, δὲν πράττει βεβαίως αὐτὸ ἐπ' ἴσης ὁ οὐδὲ τὴν σήμερον γραφομένην ἱκανῶς ἤξεύρων.

Ἀλλὰ δὲν εἶνε μόνον ἀσύμφορος, εἶνε καὶ αὐτὸ τοῦτο ἀδύνατος ἡ τάσις αὕτη, ὅπως ἤδη ἀπεδείχθη πειραματικῶς. Ἀπὸ τοσούτων ἐτῶν γράφονται — καὶ ταῦτα ἐν γλώσσῃ ἥττον ἀφισταμένη τῆς δημώδους — καὶ ἀναγινώσκονται τόσα καὶ τόσα καὶ ὁ λαὸς παρέλαθεν ἀληθῶς πλείστας λέξεις ἀλλὰ καὶ μόνον λέξεις, οὐχὶ τύπους καὶ συντάξεις. Τοῦτο δ' ἔχει φυσικὸν λόγον· διότι μεταξὺ τῆς εἰσαγωγῆς λέξεων καὶ τῆς εἰσαγωγῆς τύπων ξένων ἢ ἀρχαίων ὑπάρχει ὑπερβαλλόντως μεγάλη διαφορά. Λέξεις οἶον τὸ σύνταγμα, ἡ ἐφημερίδα, τὸ ξενοδοχεῖον(ν), ἡ νομαρχία, ἡ ἀστρονομία ὅπως λέγουσι πολλοὶ τὴν ἀστρονομίαν, τὸ Γυμνάσιον(ν) ἐννοῶ, ὑπόληψις, ἐργάζομαι, κ.τ.τ. ἅτε συνδεόμεναι ἐκάστη πρὸς ἐννοίαν καὶ πράγματα ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο τοῖς πολλοῖς γνωρίζομενα ἐννοοῦνται καὶ εὐκόλως μανηθάνονται, ἐνῶ τύπος τις π.χ. τῆς εὐκτικῆς ἢ τῆς ἀπαρεμφάτου, ἡ γενικὴ ἀπόλυτος κ.τ.τ. τὸ σχῆμα τῆς ἑλξεως ἢ σύνταξις τῶν ὑποθετικῶν λόγων κ.τ.τ. οὐχί. Διότι ταῦτα δὲν εἶνε ἐννοιαὶ παριστώσαι τι, ἀλλὰ τύποι κενοὶ ἐν οἷς ἐντιθέμεναι τροποποιοῦνται αἱ διὰ τῶν λέξεων ἐκφραζόμεναι ἐννοιαί. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ ἄπειρος τῆς ἀρχαίας δὲν δύναται νὰ ἐνιδῇ ἐν τῷ ἐνὶ τύπῳ π.χ. τῷ ἀπαρεμφάτῳ, τῷ ἀπλῷ μέλ-

λοντι, ἐν τῷ ἐνὶ σχήματι καὶ τῇ ἰδιοτρόπῳ συντάξει τῆς ἀρχαίας κ.τ.τ. ἐν τι ἀπλοῦν, ἀλλ' ὅσκις καὶ ἂν ἀναγνώσῃ ἢ ἀκούσῃ τὸν τύπον ἢ τὴν σύνταξιν ταύτην ἐν διαφοροῖς λέξεσιν ἀγνοεῖ αὐτόν, π.χ. ἀγαπᾷν, λέγειν, ἐποιήσασθαι, ἐσωσάμην, μαθήσομαι, λέξω κ.τ.τ. Οὐδ' ὑπάρχει βεβαίως ἐλπίς νὰ μάθῃ τὴν δύναμιν ἐκάστου τούτων, ἂν μὴ ἱκανῶς σπουδάζῃ τὴν ἀρχαίαν. Ὅτι δὲ δὲν εἶνε δυνατόν νὰ σπουδάσωσι ποτε πάντες ἀνεξαιρέτως οἱ Ἕλληνες τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν, δὲν ἔχει, νομίζομεν, πολλὴν ἀνάγκην ἀποδείξεως. Ὅστε ἂν παραδεχθῶμεν τὸν ἀνώτατον ὅρον, ὅτι εἰς ἓκ τῶν ἐκατὸν θὰ μανηθῇ ὅπως δὴ ποτε τὴν ἀρχαίαν, ἔχομεν 99 0/1 οἵτινες δὲν θὰ δύνανται νὰ ἀναγινώσκωσιν ὅ,τι ἐν οὕτως αἰθεροβάμονι γλώσσῃ γράφεται. Οἱ πολλοὶ δὲν πηδῶσιν οἷα οἱ κκ. συγγραφεῖς πηδήματα, μάλιστα ὅσον ἀφορᾷ εἰς τοὺς τύπους. Ἰνα οὗτοι δυνηθῶσι νὰ φθάσωσι τὴν παροῦσαν τῆς γλώσσης κατάστασιν, ἀνάγκη πρῶτον νὰ καταστῇ ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις παρ' ἡμῖν ὑποχρεωτικὴ καὶ ἐν τοῖς πράγμασιν ὅπως ἐν τοῖς νόμοις εἶνε· δεύτερον νὰ μὴ σπεύδωσιν ὅσοι γράφουσιν εἰς μεταβολὰς καὶ εἰσαγωγὰς καινοφανῶν τύπων καὶ συντάξεων, ἐνθυμούμενοι ὅτι δὲν εἶνε αὐτοὶ ἀπόλυτοι κύριοι νὰ μεταβάλλωσι καθαρίζοντες κατὰ τὸ δοκοῦν τὴν γλῶσσαν τοῦ ἔθνους, ὅτι ἡμεῖς οὔτε γράφομεν οὔτε λαλοῦμεν τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν, ἀλλ' ὅτι μόνον παραλαμβάνομεν ἐκ τῆς τῶν παλαιῶν γλώσσης ὅ,τι δὲν ἔχει ἡ νέα, κρίνεται δ' ἀναγκαῖον ὅ,τι ἀποκινήσῃ, ὅτι ζῶμεν οὐχὶ ἐν τοῖς παλαιοῖς, ἀλλ' ἐν τοῖς παροῦσι χρόνοις καὶ δη· ὅτι γράφομεν καὶ λαλοῦμεν τὴν παροῦσαν νέαν Ἑλληνικὴν συμπληρωμένην. Ταῦτα ἐνθυμούμενοι δὲν θὰ ἀπαιτῶσι τοῦ λοιποῦ ὅπως πάντα παρ' ἡμῖν κανονίζονται κατὰ τὰ παλαιά, ἀφοῦ οὐχὶ θέματα γράφομεν εἰς ἐπίδειξιν τοῦ πόσον ἐνοήσαμεν καὶ ἐπιτηδεύωμεν δυνάμεθα νὰ μεταχειρίζομεθα τοὺς ἀρχαίους τύπους καὶ τὰς συντάξεις, ἀλλὰ βιβλία ἢ ἐφημερίδας χάριν τῶν νῦν Ἑλλήνων.

Ἐπειτα ἀφοῦ θέλομεν νὰ μιμῶμεθα τοὺς παλαιούς, διατί δὲν ἀκολουθοῦμεν τῷ παραδείγματι αὐτῶν καὶ ἐν τούτῳ, οἵτινες οὐχὶ ἀσχελῶτως κατὰ πάντας τοὺς χρόνους τοὺς αὐτοὺς φθόγγους καὶ τύπους καὶ τὴν αὐτὴν αἰετοῦ σύνταξιν μετεχειρίζοντο ἀλλὰ μετὰ τῶν περὶ ἀλλασσόντων χρόνων καὶ τρόπων καὶ ἡθῶν συμμετέβαλλον καὶ τὴν γλῶσσαν; μήπως οἱ Ἀττικοὶ ἐλάλουν ὅπως ὁ Ὀμηρὸς ἢ ὁ Δημοσθένης ἀκριβῶς ὅπως ὁ Αἰσχύλος ἢ ὁ Πολύβιος ὅπως ὁ Πλάτων; Διατί ἡμεῖς σήμερον καὶ καλὰ νὰ ὀφειλωμεν νὰ μεταβάλλωμεν διαρκῶς τὴν γλῶσσαν ἡμῶν τὴν γραφομένην μέχρ' οὐ ἐφαρμόσῃ πρὸς τὴν ἀρχαίαν; ποῦ κεῖται τὸ ἅγιον ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τὸ καθιστὼν ἀ-

ναγκαίαν τὴν ταύτισιν ταύτην; Ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι οἱ τὸν ἀπλοῦν μέλλοντα, τὰς ἀπαρεμφάτους, τὴν γενικὴν ἀπόλυτον κ.τ.τ. πειρώμενοι νὰ εἰσάγωσι καὶ καθόλου οἱ ὅσον ἐνεστὶν ἀκριβέστατα νὰ κανονίζονται τὰ καθ' ἡμᾶς πρὸς τὰ παλαιὰ ἐπιθυμοῦντες δὲν ἀμαρτάνουσιν ὀλιγώτερον τῶν ἀξιούντων νὰ ρίψωμεν τὴν γραφομένην τῶρα γλῶσσαν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ νὰ γράφωμεν τοῦ λοιποῦ τὴν βακώδη καὶ πρὸς οὐδὲν ἐξαρκούσαν *ρομέτικην γλῶσσαν*. Διατί ἡμεῖς δὲν θέλομεν νὰ κολουθῶμεν τῇ χρυσῇ μέσῃ ὁδῷ ὅπως ὁ ἀοιδιμος Κοραῆς ἐδίδαξεν ἡμᾶς; διατί ἡμεῖς μάλιστα πάντων τῶν ἄλλων εἴμεθα τόσον ἀσεβεῖς πρὸς τὰ πατρῷα καὶ ἐν πᾶσιν ἄστατοι καὶ ριζοσπαστικοί;

Ἐκτὸς πάντων τούτων δὲν δυνάμεθα πολλὰ νὰντικαταστήσωμεν ἄνευ βίας καὶ βλάβης μεγάλης. Οὕτω π. χ. γράφουσι σήμερον ἐφημεριδογράφοι τινὲς τὸν ἀπλοῦν μέλλοντα *ἐλεύσεται*, γράψω, ἀποβήσεται κ.τ.τ. ἀντὶ τοῦ θὰ ἔλθῃ, θὰ γράψω, θὰ ἀποβῇ. Δὲν παρατηροῦσιν ὅμως ὅτι μάτην ἀγωνίζονται νὰ ποβάλωσι τὸ θὰ, διότι μένει καὶ θὰ μένῃ εἰς ἐκφρασιν τοῦ διαρκοῦς μέλλοντος θὰ γράψω, θὰ ἔρχομαι κ.τ.τ., ἃ κατ' οὐδένα τρόπον θὰ δυνηθῶσι νὰ παραστήσωσι διὰ τοῦ ἀπλοῦ μέλλοντος γράψω, ἐλεύσομαι ἢ εἶμι, διότι ταῦτα ἀντίκεινται καθ' ὁλοκληρίαν τῷ περὶ γλώσσης αἰσθήματι ἡμῶν καὶ δὲν θὰ ἐννοήσωσιν ὀρθῶς οἱ ἀναγνώσται. Ὁμοίως γράφουσι τὸ *ἐστὶν* ἀντὶ τοῦ εἶνε, ὅπερ ἐπίσης φαίνεται ματαιοπονία, ἐπ' ὅσον δὲν ἀποφασίσουν νὰ γράψωσι καὶ τὸ *εἰσὶν* ἀντὶ τοῦ εἶνε καὶ τὸ *εἶστε* ἀντὶ τοῦ εἶστε κ.τ.τ. Τούτω δὲ δὲν φαίνονται πρόθυμοι νὰ ἐπιχειρήσωσιν ἄλλ' ἀποῦ τὸ *εἶνε* θὰ μένῃ ὡς πληθυντικὸν καὶ τὸ *εἶστε* τὸ *εἶσθε* καὶ τὸ *εἴμεθα* κ.τ.τ. ὁμοίως, διατί νὰ μὴ μένῃ τὸ *εἶνε* καὶ ὡς ἐνικόν;

Πρὸς δὲ τούτοις παρατηρεῖται ὅτι ἡ τάσις τοῦ νὰ μεταχειρίζωμεθα τὰ ὅσον τὸ δυνατόν ἀπέχοντα τῆς συνήθους, καὶ ἂν ἀκόμη εἶνε ἑλληνικώτατα, παράγει ἡμᾶς, εἴτε μὴ θέλοντας εἴτε ἀδυνατοῦντας νὰ κάμωμεν χρῆσιν τῶν ἀρχαίων τύπων καὶ συντάξεων, εἰς σφάλματα ποικιλώτατα, ἃ δὲν θὰ ἐπράττομεν ἀναμφιβόλως, ἂν ἠθέλομεν νὰ γράφωμεν τὰ οὐχ ἥτον Ἑλληνικὰ γνωστὰ δὲ τοῖς πᾶσι τῆς νέας Ἑλληνικῆς. Πάντες δ' ὁμολογοῦσιν ὅτι ἀπείρῳ προτιμότερον νὰ κοινολεκτῇ τις ἢ νὰ διαστρέφῃ τὰ τῆς ἀρχαίας τ.ἔ. προτιμότερον νὰ μεταχειρίζεται τὰ τῇ νέᾳ ἑλληνικῇ ἢ τὰ οὐδεμίᾳ οὔτε ἀρχαίᾳ οὔτε νέᾳ ἰδιάζοντα.

Ἀλλὰ λέγουσιν ἡμῖν ὅτι εἶνε αἰσχύνῃ, ἀφροῦ κατὰ τοὺς αἰῶνας τῆς ἀμαθείας καὶ τοῦ σκότους εἶχομεν πάντοτε τὴν ἀρχαίαν γραμματικὴν ἀνὰ χεῖρας καὶ ἐν τοῖς σχολείοις, σή-

μερον ἐν τῷ αἰῶνι τῆς ἐλευθερίας καὶ τῶν φώτων νὰ θέλωμεν νὰντικαταστήσωμεν αὐτὴν δι' ἄλλης πενεστεράς. Ταῦτα δ' ὅμως οὐδεμίαν καθ' ἡμᾶς ἔχουσι βαρύτητα, διότι τότε δὲν εἶχομεν ἀληθῶς ἄλλην ἢ τὴν ἀρχαίαν γραμματικὴν, ἀλλ' οὐδ' ἄλλην ἢ τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν, καὶ ἐπειδὴ οὐδὲ ταύτην εἶχομεν εἰ μὴ ὀλίγοι τινὲς σοφολογιώτατοι, δῆλον ὅτι τὸ *ἐθνος ἡμῶν* κατὰ τοὺς εὐτυχεῖς ἐκείνους τῆς ἀρχαίας γραμματικῆς αἰῶνας οὐδεμίαν εἶχε γραφομένην γλῶσσαν. Τίς δ' ἀμφιβάλλει ὅτι τὰ μέγιστα τῶν ἀτυχημάτων ἡμῶν προήλθον ἐνεκα τῆς ἐλλείψεως μιᾶς τοιαύτης γλώσσης, ἅτε μετ' αὐτῆς καθόλου τῆς ἐλλείψεως πάσης ὑγειοῦς παιδείας παρὰ τοῖς πολλοῖς συμπαρομαρτούσης;

Ἐλπίζομεν ὅτι δὲν θὰ θελήσῃ τις νὰ παρερμηνεύσῃ τὰνωτέρω καὶ νὰ ὑπολάβῃ ὅτι ἡμεῖς κηρύττομεν δι' αὐτῶν τὸν πόλεμον κατὰ τῆς σπουδῆς τῆς ἀρχαίας γραμματικῆς καὶ γλώσσης καὶ κατὰ τῆς γραφομένης ἡμῶν γλώσσης, συνηγοροῦμεν δὲ ὑπὲρ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς *ρομέτικης γλῶσσης*. Τὴν ἐνδελεχῆ μελέτην τῶν παλαιῶν νομίζομεν τοσοῦτω μᾶλλον ἀναγκασιότεραν εἰς πάντας καὶ εἰς αὐτοὺς ἔτι τοὺς δημοδιδασκάλους, ὅσῳ πληρεστερά καὶ λυπηροτέρα εἶνε παρ' ἡμῖν ἡ ἑλλείψις ἀξιολόγου νέας Ἑλληνικῆς φιλολογίας, ἥτις ἐν τινι μέτρῳ θὰ ἠδύνατο νὰντικαταστήσῃ τὴν παλαιάν. Δὲν μαινόμεθα δὲ ὥστε νὰ προτείνωμεν νὰ ριφθῇ σήμερον εἰς τὴν θάλασσαν ἢ μετὰ τοσοῦτων ἐτῶν ἀγῶνας διαπλασθεῖσα γραφομένη γλῶσσα, ἥτις οὐ μόνον τὸ σύμπαν ἔθνος συνδέει καὶ πᾶσαν ἔννοιαν ἐπαρκῶς ἐκφράζει, ἀλλὰ καὶ τοὺς μέχρι τοῦδε πνευματικούς ἀγῶνας τῶν ἀξιολογητάτων νέων Ἑλλήνων περιέχει.

Ὅ, τι νομίζομεν δυνατόν νὰ γίνῃ ἄνευ βλάβης εἶνε τὸδε: νὰ μὴ προβαίνωμεν *καθαρίζοντες καὶ ἀγαιροῦντες* ἐκ τῆς γραφομένης *ὅ, τι ἐν αὐτῇ ὑπολείπεται γινώσκον τοῖς πολλοῖς* καὶ διαρκῶς ἐπαναφέροντες τοὺς ἀρχαίους τύπους τῆς εὐκτικῆς, τοῦ ἀπαρεμφάτου, τοῦ ἀπλοῦ μέλλοντος κττ. μὴδὲ τὰς ἀρχαίας συντάξεις π.χ. τὴν γενικὴν ἀπόλυτον ἐπὶ τῶν διαφορώτατων αὐτῆς σχέσεων, τὴν ἔλξιν κττ. ὅσα οὐ μόνον παντάπασιν ἀγνωστα τοῖς πολλοῖς εἶνε ἀλλὰ καὶ περιττά· δεύτερον νὰ καταστήσωμεν τὴν δημοτικὴν ἐκπαιδεύσιν ὑποχρεωτικὴν, ὥστε τὸ μέγιστον μέρος τοῦ λαοῦ καὶ ἐν τῷ σχολείῳ νὰ μάθῃ νὰ ἐννοῇ καὶ μεταχειρίζεται ὅπως δῆποτε τὴν γραφομένην γλῶσσαν καὶ κατόπιν ἐν τῷ βίῳ· καὶ τρίτον ἐπιμεληθέντες τῆς δημῶδους γλώσσης νὰ φροντίζωμεν νὰ παραλαμβάνωμεν ἐκ ταύτης ἐξακριβωθείσης εἰς τὸν γραπτὸν λόγον ὅ, τι ἡ πέτρα διδάξῃ ἡμᾶς ὅτι εἶνε χρηστὸν καὶ δυνατόν. Διότι ἀνάγκη νὰ ἐνθυμώ-

μεθα πάντοτε τὸ ὑπὸ σοφοῦ τινος ῥηθέν, ὅτι μέ-
χρι τοσούτου μόνον ἡ γραφομένη γλῶσσα μένει
ζῶσα καὶ ἀναπτύσσεται, ἐφ' ὅσον ἀδιάκοπον ῥεῦ-
μα ἐκ τῆς γραφομένης εἰσβάλλει εἰς τὴν λαλου-
μένην καὶ ἐκ ταύτης εἰς τὴν γραφομένην. Ἄλ-
λως ἀποστεοῦται μὲν ἡ γραφομένη αἰετὸς μένουσα
ἀμετάβλητος καὶ τελευταῖον διαφθείρεται ὡς
ὕδατα λιμνάζοντα, λαμβάνει δ' ἰδίαν ὁδὸν ἡ
λαλουμένη καὶ οὕτως ἀντὶ μιᾶς παραγόνται
δύο γλῶσσαι. Τοῦ δυστυχήματος δὲ τούτου
εἴπερ τινὲς ἄλλοι ἡμεῖς ἐν τῷ μακρῷ ἱστορικῷ
ἡμῶν σταδίῳ πικροτάτην ἐλάβομεν πεῖραν.

Ἄν λοιπὸν φιλοτιμώμεθα καὶ τὰ στόματα
τῶν καταβόωντων τῆς ἀπλῆς νέας Ἑλληνικῆς
ὅ,τι κεν ἐπ' ἀκαίριμην ἔλθῃ γλῶττιν νὰ βύ-
σωμεν καὶ τὴν γραφομένην ἡμῶν γλῶσσαν ἀπὸ
τῆς ἀπολιθώσεως νὰ προφυλάξωμεν, καθήκον
ἀπαραίτητον ἔχουμεν νὰ μὴ ἀναβάλωμεν πλεόν,
ἀλλὰ νὰ ὁρμήσωμεν ἐπὶ τὴν σπουδὴν καὶ ἔρευ-
ναν τῆς δημῳδους Ἑλληνικῆς, καθ' ὃν ἐξεβή-
καμεν τρόπον, πεποιθότες ὅτι ἔργον ἐθνικώτα-
τον ἐπιτελούμεν.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 15 Μαρτίου 1883.

Γ. Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΗΣ.

Ο ΟΠΛΑΡΧΗΓΟΣ ΙΕΡΕΥΣ

[Ἐπεὶ σὺδιον τοῦ ἐν Ἰσπανίᾳ ἐμφυλίου πολέμου].

Ὁ ἀγαθὸς πατὴρ ἐμελλε νὰ περατώσῃ μετὰ
μικρὸν τὴν λειτουργίαν, ὅτε ἤγαγον αὐτῷ τοὺς
αἰχμαλώτους. Ἐν ἀγρίᾳ τινὶ γωνίᾳ τῶν ὀρέων
Ἀρκελούγγι βράχος βαθουλός, ὅπου γιγαντώ-
δης συλὴ ἐνεπήγνυε τὸν συνεστραμμένον αὐτῆς
κορμὸν, ἀπετέλει εἶδος βωμοῦ κεκαλυμμένου—
δίχην ἱερᾶς ὀθόνης—δι' ἀργυροκρόσσου καρλι-
στικῆς σημαίας. Δύο πῆλινα ἰσπανικὰ στα-
μνία, ἀποτετριμμένα ἔχοντα τὰ χεῖλη, περιεί-
χον τὸν πρὸς μετάληψιν χρησιμεύοντα οἶνον,
ὁσάκις δὲ ὁ σκευοφύλαξ Μιχαήλ, ὁ νεωκορὼν
κατὰ τὴν λειτουργίαν, ἤγειρετο ὅπως ὑπηρε-
τήσῃ, ἠκούοντο κροτοῦντα τὰ φυσέκια ἐν τῇ
φυσειοθήκῃ αὐτοῦ. Πέριξ οἱ στρατιῶται τοῦ
δὸν - Καρόλου ἦσαν σιγῇλως τεταγμένοι, τὸ
πυροβόλον των ἀπὸ τοῦ ἀορτῆρος κρατοῦντες,
καὶ γονυπετεῖς χαμαὶ ἐπὶ τοῦ λευκοῦ των σκυ-
φου. Φλογερώτατος ἥλιος, ὁ κατὰ τὸ Πάσχα
ἐν Ναβάρρα ἥλιος, συνεκέντρων τὴν ἐκθαμβού-
σαν θερμότητα αὐτοῦ ἐν τῷ φλέγοντι καὶ ἀντη-
χοῦντι κοίλῳ ἐκείνῳ βράχῳ, ὅπου ὁ πτερυγι-
σμός μόνον φαιῖ κοσσύφου διέκοπτεν ἀπὸ και-
ροῦ εἰς καιρὸν τὰς ψαλμωδίας τοῦ ἱερέως καὶ
τοῦ βασιλεῦς αὐτοῦ. Ὑψηλότερον, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ
τωτῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους, φρουροὶ ἵσταντο ὀρ-
θαί, διαγραφόμενοι ἀκίνητοι ἐπὶ τοῦ γαλανοῦ
οὐρανοῦ.

Παράδοξον θέαμα ἀπετέλει ὁ ὀπλαρχηγός

οὗτος ἱερεὺς λειτουργῶν ἐν μέσῳ τῶν στρατιω-
τῶν του! Πῶς δὲ ἡ διπλῆ αὐτοῦ ὑπαρξίς τοῦ
ἰσπανοῦ ἱερέως ἀνεγινώσκετο ἐπὶ τῆς φυσιο-
γνωμίας του! Εἶχεν ἐκστατικὸν τὸ ἦθος, τρα-
χέα τὰ χαρακτηριστικά, τραχύτερα καθιστά-
μενα ὑπὸ τῆς ὀρειχαλκίνης χοιρᾶς, εἴαν λαμ-
βάνουσιν αἱ ἡλιοκαεῖς μορφαὶ τῶν ἐν ἐστρα-
τείᾳ στρατιωτῶν, ἀσκητικὸν τι ἐξωτερικὸν ἀνευ
ωχρότητος, ἐξ οὗ ἔλειπεν ἡ σκιά τοῦ μοναστη-
ρίου, ὀφθαλμοὺς μικροὺς, μαύρους, λαμπροτά-
τους, καὶ τὸ μέτωπον ὑπὸ μεγάλων διατεμνό-
μενων φλεβῶν, αἵτινες ἐφαίνοντο ὡς διὰ σχοι-
νίων δένουσαι τὴν σάφιν, προσηλοῦσαι αὐτὴν
εἰς ἀκαμπτον πείσμα. Ὅσακις ἐστρέφετο πρὸς
τοὺς περισταμένους, ἀναπεπταμένους ἔχων τὰς
χεῖρας, ὅπως εἶπῃ *Dominus vobiscum* διεφαί-
νετο ἡ στρατιωτικὴ στολὴ ὑπὸ τὸ ἐπιτραχή-
λιον, ἡ ἀκτῆρις πιστολίου, ἡ λαβὴ κατακλι-
κοῦ ἐγγχειριδίου ὑπανεγείρουσαι τὸ συμπτυσσό-
μενον ἄμφιον. «Τί θὰ μᾶς κάμῃ;» διελογίζοντο
μετὰ τρόμου οἱ αἰχμαλῶται, καὶ ἀναμένοντες
τὸ πέρας τῆς λειτουργίας ἀνεμνηνίσκοντο πα-
σῶν τῶν ἀγρίων πράξεων, ἃς διηγούντο ὅτι διέ-
πραξεν ὁ ὀπλαρχηγὸς ἱερεὺς, ἐφ' αἷς ἐξαιρετι-
κὴν φήμην ἐκέκτητο ἐν τῷ βασιλοφρονούντι
στρατῷ.

Ὡς ἐκ θαύματος τὴν πρωτὰν ἐκείνην ὁ πα-
τὴρ εἶχεν ἐπιεικεῖς διαθέσεις. Ἡ ἐν ὑπαίθρῳ
ἐκείνῃ λειτουργία, ἡ νίκη τῆς παρελθούσης καὶ
ἡ ἀγαλλίασις αὐτῇ ἡ ἐπὶ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Πάσχα,
ἦν βαθύως ἠσθάνετο ὁ παρὰδοξος οὗτος ἱερεὺς,
διέχεον ἐπὶ τῆς μορφῆς του ἀκτῖνά τινα χα-
ρᾶς καὶ ἀγαθότητος. Ἀμα δὲ τῷ πέρατι τῆς
λειτουργίας, ἐν ᾧ ὁ σκευοφύλαξ ἀφῆρει ἀπὸ τοῦ
βωμοῦ τὰ ἱερὰ σκεύη καὶ ἐνέκλειεν αὐτὰ ἐν με-
γάλῳ κιβωτίῳ, φερόμένῳ καθ' ὅλας τὰς ἐκστρα-
τείας κατόπιν αὐτῶν ἐπὶ τῆς ῥάχως ἡμιόνου,
ὁ ἐφημέριος προῦχώρησε πρὸς τοὺς αἰχμαλώ-
τους. Ἦσαν δ' οὗτοι δώδεκα δημοκρατικοὶ κα-
ραθινοφόροι ἐξηπλωμένοι κατακεκμηκότες μεθ'
ἡμέραν μάχης καὶ νύκτα ἀγωνίας ἐπὶ τοῦ ἀ-
χύρου τῆς μάνδρας, ἐν ᾗ ἐνεκλείσθησαν μετὰ
τὴν αἰχμαλωσίαν. Κίτρινοι ἐκ τοῦ φόβου, ἐκ-
νευρισμένοι ἐκ τῆς πείνης, τῆς δίψης, τῆς κο-
πώσεως, συνεσφίγγοντο οἱ μὲν πρὸς τοὺς δὲ ὡς
ἀγέλη ἐν αὐλῇ σφαγείου. Ἡ κατὰμεστος χόρ-
του στρατιωτικὴ αὐτῶν στολὴ, ἡ ἐν ἀτάξιᾳ
σκευὴ αὐτῶν, ἡ κόνις ἡ κατακαλύπτουσα αὐ-
τοὺς ὀλοκλήρους ἀπὸ τοῦ θυσάνου τῶν σκια-
δίων των ἄχρι τοῦ ἄκρου τῶν κιτρίνων των
ὑποδημάτων, τὰ πάντα συνετέλουν ὅπως τοῖς
παράσχῃ τὴν οἰκτρὰν ἐκείνην τῶν ἡττημέ-
νων φυσιογνωμίαν, ἐν ᾗ ἡ ἡθικὴ ἀποθάρρυνσις
καταμαρτυρεῖται ὑπὸ τῆς φυσικῆς κοπώσεως.
Ὁ ὀπλαρχηγὸς ἐθεώρησεν αὐτοὺς μετὰ μικροῦ
θριαμβευτικοῦ μειδιάματος. Δὲν δυσηρεστεῖτο
βλέπων τοὺς στρατιώτας τῆς Δημοκρατίας τα-